УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО СТОПАНСТВО
ФАКУЛТЕТ "ФИНАНСОВО - СЧЕТОВОДЕН"
КАТЕДРА "ФИНАНСИ"

УТВЪРЖДАВАМ,

ЗАМ. -РЕКТОР ПО НИД: /п/

(доц. д-р Мария Воденичарова)

ИЗПИТНА ПРОГРАМА

за провеждане на конкурс за докторанти в УНСС

по специалност "Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка"

ЧАСТ ПЪРВА НА ИЗПИТНАТА ПРОГРАМА

ИЗПИТНИ ТЕМИ

1. Поведение на лихвените проценти. Срочна и рискова структура на лихвените проценти. Търсене и предлагане на облигации. Теория за предпочитанието към ликвидност. Понятие за срочна структура на лихвените проценти. Крива на доходността. Теории за срочната структура на лихвените проценти: Хипотеза за очакванията, Теория за сегментираните пазари, Теория за предпочитания хабитат. Рискова структура на лихвените проценти.

2. Депозитна и парична мултипликация. Участници в процеса на създаване на пари. Същност на депозитната мултипликация. Ограничения на модела на депозитната мултипликация. Парична база и контрол върху паричната база. Парична мултипликация и паричен мултипликатор. Фактори за изменението на паричния мултипликатор. Пълен модел на парично предлагане.

3. Паричен съвет и последици от функционирането му в България. Същност и механизъм на паричния съвет. Предимства и недостатъци на паричния съвет. Особености на паричния съвет в България: въвеждане, структура, ограничени възможности за провеждане на парична политика, механизъм на функциониране. Варианти за присъединяване към Европейския икономически и монетарен съюз - основни предимства и недостатъци.

4. Активни и пасивни операции на банката. Структура и видове активи. Парични наличности и вземания от банки. Портфейл от ценни книжа. Кредитен портфейл. Избор на оптимален състав на портфейла. Собствени дълготрайни активи на банката. Структура на пасивите. Собствен капитал и изисквания за капиталова адекватност. Текущи, спестовни и срочни депозити. Заеми от банки и други пасиви. Междубанкови пасивни операции. Задбалансови пасивни операции.

5. Управление икономиката на банката. Баланс на търговска банка. Собствен капитал и ликвидност на банката. Методи за управление на ликвидността на банката. Лихвеночувствителни активи и пасиви - ресурсен дисбаланс. Образуване и разпределение доходите на банката.

6. Банково посредничество по плащанията. Платежни системи и системи за сетълмент на ценни книжа. Форми на безналичен превод. Кредитен превод. Директен дебит. Платежни системи на територията на страната. Международни системи за плащане. Електронни платежни инструменти.

7. Платежен баланс. Съставяне и структура на платежния баланс. Теоретични модели на платежния баланс: модел на еластичността към платежния баланс, модел на абсорбцията към платежния баланс и паричен подход към платежния баланс и ефекти от девалвацията. Индикатори за състоянието на платежния баланс. Динамика на платежния баланс в България. Структура на международната инвестиционна позиция.

8. Формиране на валутния курс. Начини на изразяване на валутните курсове. Видове валутни курсове: номинални валутни курсове, реални валутни курсове, ефективни валутни курсове. Паритет на покупателната способност и лихвен паритет. Паричен модел, модел на свръх-уравновесяване и портфейлен модел на валутен курс. Моделиране и прогнозиране на валутните курсове.

9. Оптимална валутна зона и европейския опит. Теория за оптималните валутни зони. Парична ефективност и икономическа интеграция. Европейска парична система и Икономически и паричен съюз. Теория и индикатори за конвергенцията. Критерии от Маастрихт и приемане на еврото като официална валута. Опитът на страните с паричен съвет и фиксиран валутен курс в присъединяването към Еврозоната.

10. Финансовите активи като обекти на инвестиране. Държавни и корпоративни облигации - същност и видове, определяне на цената и доходността. Акции - същност и видове, определяне на цената и възвръщаемостта. Хибридни и деривативни финансови инструменти - същност, видове и инвестиционни характеристики.

11. Съвременни методи и финансови техники за оптимизация на инвестиционния избор при инвестиции в реални активи. Оценка на инвестиционните, оперативните и крайните парични потоци в инвестиционните проекти - подходи и варианти на определяне. Динамични методи за оценка на ефективността на инвестиционните проекти - проблеми и възможности за практическо приложение в нашата страна. Коректно и некоректно формулирани инвестиционни алтернативи. Сравнителен анализ на различните специални техники за инвестиционен избор. Анализ и оценка на риска на инвестиционните проекти.

12. Дългосрочно финансиране на съвременното предприятие. Вътрешни и външни капиталови източници. Цена на финансирането и степен на финансов риск на основните и специфичните капиталови източници. Капиталова структура - същност и значение. Теории за влиянието на капиталовата структура върху цената на капитала на предприятието и върху стойността на предприятието.

13. Портфейлна теория за инвестициите. Инвестиционни характеристики на портфейла. Пазарен портфейл - същност и особености. Модел за оценка на капиталовите активи - същност и значение. Показатели за оценка на пазарния риск на финансовите инструменти. Институционални инвеститори. Инвестиционни стратегии и инвестиционен мениджмънт.

14. Стратегии на Чикагската борса за опции (Chicago Board Options Exchange (CBOE)). Стратегии с опции върху акции: биков спред за покупка (Bull Call Spread), мечи спред за продажба (Bear Put Spread), дълъг стредъл (Long Straddle), дълъг стренгъл (Long Strangle), колар с нулеви разходи (Zero-Cost Collar), колар с акции (Equity Collar) - същност на стратегията, приложение, нулеви точки.

15. Синтетични позиции. Синтетична дълга позиция на опция за покупка (Synth. Long Call), синтетична дълга позиция на опция за продажба (Synth. Long Put), синтетична дълга фючърсна позиция (Synth. Long Future) - същност на стратегията, приложение, нулеви точки.

16. Публични блага. Икономическа природа на публичното благо: неконкурентност в потреблението, невъзможност за изключване и други характеристики. Класификация – частни блага, публични блага и смесени блага. Ефективно доставяне на публични блага - анализ на частичното равновесие; анализ на общото равновесие.

17. Анализ "Разходи – Ползи". Концептуални основи – критерий на Парето и компенсационен критерий на Хикс-Калдор. Методология: нетна настояща стойност, вътрешна норма на възвръщаемост, съотношение„ползи / разходи“. Икономическа оценка на разходите и ползите. Социално сконтиране – дисконтова функция, социална норма на дисконт и намаляващи норми на дисконт. Риск и несигурност.

18. Разпределение на данъчното бреме. Разпределение на данъчното бреме: анализ на частичното равновесие - данъци върху физическа единица; адвалорни данъци; разпределение на данъчното бреме в условията на несъвършена конкуренция. Разпределение на данъчното бреме: анализ на общото равновесие

19. Социалноосигурителни фондове в България. Същност, класификация, видове. Организационна структура. Принципи на функциониране. Осигурени лица и покрити осигурителни рискове. Права и задължения на осигурените лица. Източници и механизми на финансиране на отделните фондове. Финансово състояние на фондовете и перспективи пред тяхното развитие.

20. Държавен надзор над застрахователната дейност в България. Роля и значение. Исторически етапи на развитие. Съвременна организация и финансиране. Цели, функции и принципи на надзора. Поднадзорни лица. Обхват на застрахователния надзор. Проблеми и предизвикателства при осъществяването на надзорна дейност.

ПРЕПОРЪЧИТЕЛНА ЛИТЕРАТУРА

Основна литература

Александрова, М., *Оценка и ефективност на инвестициите в реални активи*, С., 2012 г.
Андреев,Я., Андреева, Ц., *Общо застраховане: Принципи и практика*, прераб. и доп. изд., Издателски комплекс – УНСС, 2023.
Брусарски, Р., *Теория на публичните финанси,* УИ „Стопанство“, София, 2007
Завадска, З, М. Иванич-Дроздовска, В. Яворски, *Банково дело*, изд. УНСС, 2012;
Манов, Б. *Финанси на социално-осигурителната система.* С., Изд. „Нов живот“, 2013.
Младенов, М. , *Пари, банки и кредит*, издателство „Тракия-М“, 2015.
Недев, Т. *Базови стратегии с опции и фючърси*, Издателски комплекс - УНСС, София, 2014.
Недев, Т., Тасков, И. *Фондови пазари*, Издателски комплекс - УНСС, София, 2023.
Ненков, Д., *Финансов мениджмънт – кратък курс*, УИ “Стопанство”, С., 2008 г.
Орешарски, П.,*Инвестиции*, Изд. ЕА, С., 2009 г.
Пилбийм К., *Международни финанси*, FTP , 1995.

Допълнителна литература

Брусарски, Р., *Концептуални основи на прогресивното данъчно облагане: Теория за жертвата,* УИ „Стопанство“, София, 1997.
Брусарски, Р., *Данъчно облагане на трудовия доход в България (1990 – 2008 г.),* сп. Икономическа мисъл, БАН – ИИИ, брой 4, 2012 г.
Брусарски, Р., *Плоският подоходен данък – пропорция или прогресия*, сп. Икономически и социални алтернативи, УНСС, брой 3, 2012.
Българска асоциация на дружествата за допълнително пенсионно осигуряване, *Капиталовите системи: Ролята им за решаването на пенсионния проблем*, изд. БАДДПО, 2008.
Георгиев, Л., Н. Вълканов, *Финансово посредничество*, Трето допълнено и преработено издание, ИК „Стено“, Варна, 2014 г.
Гочев,Г., Манов,Б., *Социално осигуряване*, С. Изд. „Тракия – М“, трето издание,С., 2004.
Илиев, Б., Мишева, Ир., *Застрахователен пазар*, АИ "Ценов", 2005.
Институт за пазарна икономика, *Плосък данък в България – предистория, въвеждане, резултати,* София, 2016.
Милев, Ж. *Мениджмънт на пенсионното осигуряване*, изд. к-с – УНСС, 2014 .
Михайлова-Борисова, Г., *Пари, банки и парична политика*, Издателски комплекс – УНСС, 2014.
Мишкин, Фр. *Теория на парите, банковото дело и финансовите пазари*, превод от английски, издателство „Изток-Запад“, 2014.
Ненков, Д., *Определяне на стойността на компаниите*, ИК на УНСС, 2015.
Неновски, Н. *Паричният съвет в Естония, Литва и България: сравнителен анализ*. Икономическа мисъл, 2001, № 3.
Неновски, Н., К. Христов, Б. Петров. *От лев към евро. Кой е най-добрият път?*, издателство “Сиела”, 2001.
Неновски, Христов, Петров, *Два подхода към кризите на фиксираните курсове*, БНБ, Дискусионни материали, 1999, http://www.bnb.bg/bnbweb/groups/public/documents/bnb_publication /discussion_199904_bg.pdf
Трифонова, С. *Парична теория, парична политика, европейска парична интеграция*. Университетстко издателство Стопанство. 2006.
Христов, К., Заимов., М. *Паричната политика и икономиката: петте години на българския паричен съвет*, БНБ Дискусионни материали, бр. 27. 2002.

Чобанов, П. *Неравновесията, рисковете и глобалната криза*, изд. Пропелер, София, 2012.
Чобанов, П, Неновски, Н. и др, *Финансова устойчивост в страните от Централна и Източна Европа*, Издателски комплекс - УНСС, 2020.
BIS, *Basel III: international regulatory framework for banks*; https://www.bis.org/bcbs/basel3.htm
Bodie, Z., Kane., A., Marcus, A. *Investments*, 10th Edition, McGraw Hill Education, 2013.
Bossu, S. Henrotte F. An *Introduction to Equity Derivatives (Theory and Practice)*, Second Edition, John Wiley & Sons Ltd. 2012.
Damodaran, Aswath, *Investment Valuation – Tools and Techniques for Determining the Value of Any Asset*, John Wiley & Sons, 3rd Edition, New York, 2012.
Hull, John C.- *Options, Futures, and Other Derivatives* / John C. Hull . - 8th global ed. . - Boston etc. : PEARSON, 2012 .
Wiedemann, A. *Financial Engineering - Bewertung von Finanzinstrumenten*, 6 Auflage, Frankfurt am Main, 2013.
Koller, T., Goedhart, M., Wessels, D., *Valuation – Measuring and Managing the Value of Companies*, John Wiley & Sons, 6th Edition, 2015.
Laeven, Valencia (2018), *Systemic Banking Crises Revisited*, IMF Working Paper: https://www.imf.org/~/media/Files/Publications/WP/2018/wp18206.ashx.
Nenovsky, N., Hristov, K. New *Currency Boards and Discretion. The Empirical Evidence from Bulgaria*. - Economic Systems, 2002, Vol.26., No. 1, p. 55-72.
Rose, P., S. Hudgins, *Bank Management and Financial Services*, McGraw Hill, 9th Edition, 2013.

ЧАСТ ВТОРА НА ИЗПИТНАТА ПРОГРАМА

Писменият изпит по специалност "Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка" включва два модула.

I. Първи модул

Първият модул на писмения конкурсен изпит за прием на докторанти се състои в развиване на една писмена тема въз основа на изтеглена на случаен принцип тема от посочената горе изпитна програма. При развиването на тема се очаква демонстриране на структурирани базови теоретични знания в съответната научна област. Кандидат-докторантите трябва да покажат умение за логично и аргументирано изложение, добро познаване на научната литература и водещите автори, употреба на специализирана терминология, добър стил и езикова култура. Изисквания към изложението на темата:

- елементи на темата: увод в проблема, теза, аргументация и изводи;

- увод: представяне на логическа връзка между основната тема и подтемите; посочване на водещи изследователи по проблема; познаване на актуални научни изследвания;

- теза: ясно и добре структурирано извеждане; представяне на дефиниции и сравнителен анализ на сродните и различните елементи в техните характеристики; обосноваване на тезата; критичен обзор на работата на водещи изследователи; актуални проекции на темата;

- аргументация: акцент върху фактологическата и логическата аргументация, подкрепена с подходящи примери;

- изводи: направени въз основа на собствен опит или чужди изследвания.

II. Втори модул

Вторият модул на изпита за прием на докторанти се състои в развиване на научно есе. Темата на научното есе е по значим финансов проблем, свързан с някоя от включените в изпитната програма теми.

Примерна тема за есе: **„*За и против влизането на България в Еврозоната*“**

Научното есе е академичен текст с обоснована и аргументирана защита на теза по значим научен проблем. Есето съдържа лични авторови разсъждения и умозаключения по поставения проблем (тема), изложени в сбита форма и еднозначно формулирана индивидуална позиция (авторова теза) по зададената тема. Тезата представлява точно и ясно изразено твърдение, което трябва да бъде целенасочено и задълбочено аргументирана. В подкрепа на тезата може да се използва научна аргументация - статистически данни, резултати от научни изследвания, рационални доказателства, цитати в защита на тезата, използване на други подходи като антитеза, сравнения, градация и др. Всичко това следва да бъде интегрирано в избрана от автора композиционна структура. Най-често структурата на есето се състои от следните три композиционни елемента: увод, изложение и заключение, поставени в смислово и логично единство. Заемането и аргументирането на определена позиция по значим обществен проблем изисква от автора умение за формиране и отстояване на собствена позиция, отговорност и етичност. В тази връзка, авторът може да използва размислите, идеите, оценките на предхождащи го автори, но задължително цитирайки коректно и изчерпателно съответните източници.

При оценяването на есето се вземат предвид следните елементи:

- ясно формулирана теза на автора по разглеждания проблем;
- научна аргументация, включваща резглеждането на различни гледни точки;
- свобода в композиционно отношение, но в общата рамка на класическата структура на научен текст: увод, теза, изложение, заключение;
- логическа последователност и свързаност между отделните структурни единици;
- използваната лексика е свързана с основните научни термини в съответната област;
-възможен е експресивен стил на изложението, но емоционалните и оценъчните съждения се основават на рационални аргументи;
- спазване на нормите на съвременния книжовен български език.

РЪКОВОДИТЕЛ НА КАТЕДРА “ФИНАНСИ”: /п/

гр. София /доц. д-р Гергана Михайлова-Борисова/